

HINNANG FINANTSSTABIILSUSELE

Finantsturud

Eelmise aasta teises pooles hakkas enamik maailmamajanduse piirkondi majanduslangusest taastuma. Neis riikides, kus on finantssüsteemi stabiliseerimiseks ja majanduse stimuleerimiseks kasutatud ulatuslikke riiklikke abinõusid, on see toimunud valitsuse võlakooormuse kasvu hinnaga. 2010. aasta kevadel selgus, et mõnes euroala riigis on võla finantseerimine muutunud keeruliseks ning turgudel tekkinud usalduskriis võib levida ka teistesse Euroopa riikidesse. Kuigi selle ärahoidmiseks lepiti euroalal ja Rahvusvahelise Valuutafondi toel kokku meetmetes, mis aitavad ka finantsturgudel tekkinud pingeid leevendada, püsib tõsine oht, et pankade likviidsuse parandamine viimase poole aasta jooksul võib saada tagasilöögi.

Rahvusvaheliste finantsturgude olukord mõjutab Eestis tegutsevate pankade rahastamist emapankade kaudu. Emapankade rahastamisvõimalused on poole aasta taguse perioodiga võrreldes üldiselt paranenud ning turuosalisel hinnal Põhjamaadesse tehtavaid rahapigutusi keskmisest turvalisemaks. Kui aga pinged Euroopa finantsturgudel peaksid süvenema, võib see raskendada ka Põhjamaade pankade rahastamist.

Kuna euroala majanduskasv on mõõdukas tempos taastumas ja inflatsioon on madal, püsivad rahapoliitilised intressimäärad poole aasta ettevaates eeldatavalt samuti madalal tasemel. Aktsia- ja võlakirjaturgude tootlus jääb valitseva ebakindluse tõttu ilmselt volatiilseks ning mõjutab finantsturuosaliste, sealhulgas pankade, investeerimisfondide ja kindlustusettevõtete investeringute väärtust.

Kuigi ka Eestil võtab sügavast majanduslangusest väljumine ning majandusolukorra paranemine aega, on rahvusvaheliste finantsturgude ja analüütikute hinnangud Eesti majandusarengule eelmise aasta sügisega võrreldes paranenud. Riskipremiad krooni tulevikutehingute turul on

oluliselt alanenud ning reitingute väljavaated on muutunud positiivsemaks. Hinnangutes peegeldub juba Eesti võimalik liitumine euroalaga 2011. aasta alguses.

Realmajandus ja laenukvaliteet

Eelkõige ekspordisektoris tegutsevate ettevõtete müügi- ja kasumlikkus on sel aastal hakanud suurenema, kuid esialgu avaldab see ettevõtete maksevõime tugevnenemisele veel tagasihoidlikku mõju. Selleks, et olla valmis uueks kasvutsükliks, peavad ettevõtted oma bilanssi veelgi korrastama. Madalate baasintressimäärade püsimine on ärisektorile seejuures toeks, kuigi samal ajal võib juhtuda, et probleemid euroala riikides vähendavad sealsete ettevõtete ja eraisikute kindlustunnet. Seega on Eesti ekspordisektori jaoks reaalne oht, et juba taastuma hakanud välisnõudlus saab tagasilöögi.

Majanduslangusest toibuvad ettevõtted hoiavad kasutamata tootmisvõimsuse korral oma kulutusi jätkuvalt ohjes, mistõttu tootmismahu suurenemisega ei kaasne kiiret tööhõive kasvu. Probleemid tööturul on ka 2010. aastal peamine, mis majapidamiste kindlustunnet piirab, kuigi selles majandustsükli ei ole tõenäoliselt enam oodata mõõduka võrreldavat tööpuuduse kasvu. Töökoha kaotanute finantsseis halveneb märgatavalt, kui lõppeb periood, mil neil on õigus saada töötuskindlustushüvitist.

Lähtudes majanduskasvu ja tööturu olukorrast, võtab pankade krediidiportfelli kvaliteedi paranemine aega. Kuigi laenumakseprobleemide kuhjumise kõrgtase jäi eeldatavasti eelmisse aastasse, stabiliseerub üle 60 päeva maksetähtaega ületavate laenude osakaal Eestis Panga prognoosi kohaselt sel aastal suhteliselt kõrgel 6% tasemel ning alaneb ka järgnevatel aastatel küllaltki aeglaselt. Osaliselt on see seotud maksepuhkuste ja laenude restruktureerimise ulatuslikuma kasutamisega alates 2009. aasta teisest poolest, mistõttu on osa laenumakseprobleemidest hajutatud pikema aja peale. Kui ajutiselt raskustesse

sattunud laenuvõtja on majandusaktiivsuse paranedes taas võimeline oma laenumaksekohustusi täitma, siis avaldub laenude restruktureerimise positiivne mõju peagi ka pankade laenukvaliteedi paranemises. Samas on tõenäoliselt siiski veel laenuvõtjaid, kes ei suuda ka pärast lubatud hingetõmbeaega oma laenumakseid tasuda.

Finantsinstitutsioonide tugevus

Kuivõrd problemlaenude maht võib sel aastal mõnes sektoris veel suureneda, jätkavad pangad laenuallahindluste tegemist. Uute laenuprovisjoni maht jääb eelmise aastaga võrreldes siiski tunduvalt väiksemaks, taandudes prognoosi kohaselt 2008. aastaga võrreldavale tasemele. Eeldatavasti on laenukahjumite oodatav vähenemine 2010. aasta teises pooles peamine tegur, mis pangasektori kasumlikkuse kasvu toetab.

Ujuva intressimääraga ja eurol põhinevate laenulepingute ülekaalu tõttu pankade bilanssides on madalad intressimäärad ühelt poolt avaldanud negatiivset mõju pankade puhtale intressitulule, kuid teisalt toetanud suhteliselt parema laenumaksevõime kaudu intressitulu teenimist. Puhta intressitulu kasvule on sel aastal aidanud kaasa pankade kroonihoiuste intressimäära märgatav vähendamine. Kuna majandusaktiivsus taastub aeglaselt, ei ole sellest tulenevat tugevat positiivset mõju pankade kasumlikkuse kasvule lähema poole aasta jooksul veel oodata. Võimalik on küll mõningane kasv maksevahenduses, kuid laenuaktiivsus jääb tagasihoidlikuks ega toeta pankade tulude kasvu kuigivõrd.

Nii panga- kui ka kindlustussektori kapitaliseeritus on hetkel hea. Eesti Panga makromajanduse prognoosi eelduste realiseerumisel säilib pangasektori kapitaliseeritus piisaval tasemel kogu 2010. aasta jooksul. Samas on jätkuvalt oluline, et pangad oleksid valmis tulema toime ka ebasoodsama olukorraga, kui seda näeb ette prognoosi põhistsenaarium. Seejuures tuleb pankadel riskijuhtimisel ning likviidsus- ja kapi-

talipuhvrite kindlustamisel arvestada eespool kirjeldatud riskidega.

Laenuturgu on eelkõige mõjutanud tagasihoidlik nõudlus. Samuti võib majanduses valitsev ebakindlus ning võimalikud muudatused seadusandluses pärssida pankade valmidust luua uusi kliendisuhteid ning pakkuda projektide rahastamisel sobivaid laenuitingimusi. Lisaks Euroopas kavandatavatele senisest karmimatele likviidsus- ja kapitalinõuetele mõjutab Eestis tegutsevate pankade käitumist see, milliseks kujuneb Eesti seadusandlus eraisikute võlgade ümberkujundamisel. Eesti laenuturu arengu ja finantsstabiilsuse seisukohalt on tähtis, et uue seaduse sätetega ei halveneks majapidamiste üldine maksedistsipliin ega suureneks võlasuhetega seotud tehingute kulukus.

Arveldussüsteemid

Eesti Panga arveldussüsteemide likviidsus on tänu kohustusliku reservi kõrgele määrale püsitud piisav. Kohustusliku reservi nõude vähendamine euroalal nõutavale tasemele toob kaasa muutused pankade lühiajalise likviidsuse juhtimises. Kuna Eestis tegutsevad suuremad pangad on osa emapankade likviidsusjuhtimise raamistikust, siis neile tähendab see eelkõige tehnilisemat laadi muutusi. Samuti soodustab euro kasutuselevõtt likviidsusjuhtimise edasist tsentraliseerimist.

Kokkuvõte

Kuigi käesoleva aasta kevadel on mitmed sügisel täheldatud riskid vähenenud, põhjustab viimastel kuudel ebakindlamaks muutunud väliskeskond määramatust ka Eestis tegutsevate pankade jaoks. Väliskeskonna edasise halvenemise korral on tõsine oht, et viimase poole aasta jooksul paranenud hinnangud pankade rahastamisvõimalustele ja krediidiriski realiseerumisele muutuvad taas negatiivseks. Sellises olukorras on mõistlik tagada piisavate finantspuhvrite olemasolu.